

ULUSLARARASI BEŞERİ VE SOSYAL BİLİMLER İNCELEME DERGİSİ (UBSBİD)

INTERNATIONAL HUMANITES AND SOCIAL SCIENCE REVIEW (IHSSR)

Volume: 2 Issue: 1 Year: 2018

ÇALIŞAN VE ÇALIŞMAYAN KADINLARIN SOSYOTROPİK-OTONOMİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Dilek Firdevs GÜNDÜZ*
Atakan Mustafa AKIL**

MAKALE BİLGİSİ	ÖZ
<p><i>Makale Tarihi:</i> Başvuru 02.03.2018 Revizyon 18.04.2018 Kabul 26.04.2018 <i>Orcid Numarası:</i> 0000-0002-6525-3282 <i>Anahtar Kelimeler:</i> Sosyotropi, Otonomi, Çalışan Kadın, Çalışmayan Kadın, Kişilik</p>	<p><i>Amaç:</i>Bu çalışmanın amacı çalışan ve çalışmayan kadınların sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerinin incelenmesidir. <i>Tasarım/Yöntem:</i> İstanbul'un çeşitli semtlerinde yaşayan kadınlar random örnekleme modeline göre belirlenmiştir. Örneklem grubunun demografik ve kişilik özellikleri karşılaştırılmıştır. <i>Sonuçlar:</i> Araştırma sonuçlarına göre çalışan ve çalışmayan kadınların sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerinde anlamlı farklılıklar saptanmamıştır. Çalışan ve çalışmayan kadınların sosyotropik kişilik özelliklerinin orta, otonomik kişilik özelliklerinin yüksek olduğu saptanmıştır. <i>Özgün Değer:</i>Türkiye'denadiren çalışılan bir konu olması nedeniyle bu çalışma diğer çalışmalar için referans niteliğindedir.</p>

INVESTIGATION OF SOCIOTROPIC-AUTONOMIC PERSONALITY OF WORKING AND NON- WORKING WOMEN

ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p><i>Article History:</i> Received 02.03.2018 Revised 18.04.2018 Accepted 26.04.2018 <i>Orcid Number:</i> 0000-0002-6525-3282 <i>Keywords:</i> Sociotropy, Autonomy, Working Women, Non-working Women, Personality</p>	<p><i>Objectives:</i> The aim of the present study was to investigate sociotropic-autonomic personality characteristics of working women and non-working women. <i>Methods:</i> The population of this research includes the women who live in various districts in Istanbul. Sampling of this research was selected by random method. <i>Results:</i> The results of study indicate that there is no significant difference of the sociotropic-autonomic personality characteristics between working women and non-working women. Sociotropic personality level in both working women and non-working women was moderate and their autonomic personality level was at just below the good range. <i>Originality:</i> This research is going to be reference for other researches because of its infrequency in Turkey.</p>

* dfgunduz@gmail.com

** atakanakil@hotmail.com

1. Giriş

Kadının üstlendiği toplumsal rollerin önemi yadsınamaz bir gerçektir. Kadının yeri evidir düşüncesi, her ne kadar geçmişte kalmış gibi görünse de günümüzde de zaman zaman kendini göstermektedir. Dünyanın hemen her yerinde olumsuz koşullarda yaşayan ve her türlü baskıya boyun eğmek zorunda kalan milyonlarca kadının bulunduğu bilinmektedir. Yaşadığı tüm olumsuzluklara rağmen ya çaresizlikten ya da tek başına yaşamanın sorumluluğunu taşımaktan kaçındığından bu duruma katlanmayı tercih etmektedir. Özellikle yeterli düzeyde eğitim almamış, herhangi bir ekonomik geliri olmayan, var olma nedenini çocuklarının, eşinin veya evinin ihtiyaçlarını gidermek olarak algılayan, ekonomik ve sosyal açıdan başkalarına bağımlı, kendi başına karar alamayan, kendinden çok başkalarının rahatı ve konforu için çabalayan, özverili kadınların sayısı küçümsenemeyecek kadar çoktur.

Ülkemizde kadının durumuna bakıldığında pozitif yönde değişiklikler olduğu görülmekle birlikte yine de zaman zaman problemler yaşandığı da gözlemlenmektedir. Çalışmayan kadınların yaşadığı sorunların yanında, çalışan kadınlar da karşısına çıkan çok farklı sorunlarla başa çıkmak zorunda kalmaktadır. Örneğin rollerinin hepsini iyi oynaması konusundaki toplumsal baskının yanında, iş ortamında karşısına çıkan görev dağılımında ve ücret politikasında kadın erkek ayrımcılığı, girişimciliğine karşı engellemeler kadının potansiyelini tam anlamıyla ortaya çıkaramamasına, başarı odaklı bir otonomi sağlayamamasına zemin hazırlamaktadır. Dünyada ve Türkiye’de yaşanan sanayileşme hareketleri, değişim ve gelişimi beraberinde getirmekle birlikte, toplum yaşamında özellikle de geleneksel aile yaşantısında çeşitli problemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Geleneksel kalıpların yıkılmasıyla değişen aile yapısına paralel olarak bazı kadınların rolü de, iş hayatına katılımı da değişim sürecine girmiştir (Kırkpınar 2001: 240). Kadınların yaşadığı sorunlar yıllarca sadece evin içinde verdiği uğraşından ve bu durumun getirdiği maddi ve manevi sıkıntılardan ibaret iken çalışma yaşamına katılımıyla çeşitlilik göstermeye başlamıştır.

Bazı kadınlar, bir yandan çalışma hayatını sürdürürken diğer yandan da aile yaşantısının alışlagelmiş dengelerini korumak için çaba harcamaktadır. Kocacık (2004: 88), çalışan kadınların pek çoğu, aile ve iş yaşamı ikileminde bocalamakta ve hem fiziksel hem de ruhsal açıdan aşırı derecede yıpranmakta olduklarını ifade etmektedir.

Türk aile yapısına yönelik yapılan araştırma sonuçlarına göre, hane halkı reislerinin çoğunluğu için ev işi ve çocuk bakımı kadının en önemli görevidir (Kocacık ve Gökkaya 2005). Kadına bakış açısının bu şekilde biçimlendiği ve benimsendiği toplumlarda kalıplaşmış düşüncelerden sıyrılarak çağdaş yaşamda yerini alabilmek, kadını en çok zorlayan konuların başında gelmektedir. Türkiye’de çalışan kadınlara yönelik olarak yapılan araştırma sonuçları, çalışma yaşamında ve aile ilişkilerinde

karşılaştıkları tüm güçlüklerle ve engellemelere rağmen çalışan kadınların yarısından fazlasının çalışma yaşamından memnun olduklarını göstermektedir. Yine yapılan araştırmalarda çalışan kadınların yarısından fazlası, aynı geliri evde oturarak elde edebilecekleri bir iş yerine işe gitmeyi tercih etmektedir (Gönüllü ve İçli 2001: 89).

Bu veriler doğrultusunda yaşadıkları tüm zorluklara karşın kadınların çalışma yaşamında bulunmak istemelerini maddi kazanç elde etmenin yanında toplum içinde yerini almak, kendine olan güvenini kazanmak, bağımsız olmak ve sosyal çevre edinmek gibi diğer kazanımları da önemsemedikleri şeklinde yorumlamak mümkündür. Geleneksel rollerini reddetmeksizin yaşadığı tüm zorluklara karşın, çağdaş yaşam tarzının gereği kendisinden beklenen diğer rolleri de yerine getirerek çalışma yaşamına giren kadının elde ettiği ekonomik bağımsızlığı, sosyal yönden de bağımsızlığını kullanabilmesini, özerkleşmesini mümkün hale getirmektedir. Böylelikle kadın, aile ilişkilerinde söz sahibi olabilmekte, alınan kararlara etki etmekte, sosyal yaşantısında da daha özerk ve girişimci bir tutum sergileyebilmektedir. Geyran (1991: 105), anksiyete bozukluğu olan ve olmayan iki kadın grubunda gerçekleştirdiği çalışmada, çalışan kadınlar kazançlarının denetimin ellerinde olduğunu belirtmiştir. Yine bu araştırmadaki çalışan kadınlar, aileye ait kararlara katılımında daha etkin bulunurken, genelde çocuklara ait ve ev içi düzenlemelerde bütün kadınların ancak onda biri tek başlarına karar verdiklerini ortaya çıkmıştır.

1.1. Sosyotropik-Otonomik Kişilik Kavramı

Beck'in insan kişiliğinin sosyotropi ve otonomi olmak üzere iki farklı yönü bulunmaktadır. Bu teoride sosyotropi (sosyal aidiyet) boyutu bireyin diğer insanlarla olumlu etkileşim gösterebilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Yüksek sosyotropik özellikler gösteren bireyde diğer insanlardan onay almak hayati önem arz etmektedir. Bireyin olumlu kendilik imgelerini sürdürebilmesi için önem verdiği kişiler tarafından onaylanması, sevilmesi ve sayılması gerekmektedir. Otonomi ise kişinin bağımsızlığını ve kişisel haklarını koruyabilmesi yeteneğini ifade etmektedir. Bu özellikleri yüksek olan bir birey ise kendi davranışlarını yönlendirmekten, koyduğu hedefe ulaşmaktan, çevreyi kontrol etmekten ve başarılı olmaktan haz duymaktadır (Bagby vd. 2001; Aktaran: Kaya vd. 2006).

1.2 Sosyotropik-Otonomik Kişilik Özellikleri

Literatür incelendiğinde sosyotropik ve otonomik kişilik özelliklerinin cinsiyet, yaş, eğitim ve ekonomik durum gibi demografik özelliklerle ilişki içerisinde olabileceği belirtilmektedir (Gorski ve Young 2002; McBride vd. 2005; Aktaran: Kaya vd. 2006).

Beck'e göre sosyotropik özelliklere sahip bireylerin yaşam tatmini diğer insanlarla olan ilişkilerine bağlıdır. Otonomik kişilik özelliğine sahip olan bireylerde ise, diğerlerinin aksine kişisel

başarıya, bireysel üstünlüğe ve çevre üzerindeki etkinliğine bağlıdır (Kolts vd. 2004; Aktaran: Serinkan ve Barutçu 2006: 320-321).

Çalışanın uyumu açısından kişilik özelliklerinin değerlendirilmesine ilişkin gerçekleştirilen bir araştırma sonucuna göre sosyotropik kişilik özelliğine sahip çalışanların grup çalışmalarına daha yatkın olduğunu saptanmıştır. Bunun aksine otonomik kişilik özelliğine sahip çalışanların ise bireysel ve bağımsız işlerde çalışmaya daha yatkın oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Serinkan ve Barutçu 2006: 321). Bu nedenle girişimci bireylerin otonomik kişilik özellikleri göstermesi beklenebilir.

Beck, sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerinin olumsuz yaşam olaylarında depresyon faktörü için risk unsuru olduğunu ve özellikle sosyotropik kişiliğin bu duruma daha yatkın olduğunu ifade etmektedir. Yani sosyotropik kişilik özelliklerine sahip bireyler, diğerlerine göre daha çok stres ve depresyon yaşamaktadırlar. Bu konuda gerçekleştirilen araştırmalar da bu durumu desteklemektedir (Nietzel ve Harris 1990; Aktaran: Serinkan ve Barutçu 2006: 321).

Sosyotropik kişilik özelliklerini taşıyan bireyler sevmek ve sevilme isterler, başkaları tarafından kullanılmaya yatkındırlar ve fazla inatçı değildirler. Grup çalışmalarına girişmeyi ve diğer insanlara yardım etmeyi severler. Buna ek olarak çevreyle olan ilişkilerinin düzgün işlemesine dikkat ederler. Otonomik kişilik özelliklerine sahip bireyler ise daha soğuk ve çekingen tavırlıdırlar. Diğer insanlara karşı da daha az sevecen ve samimidirler. Bu tür bireyler, başarıya odaklanmış ve kendi kontrollerine sahip olduklarından daha savunmacı ve çatışmacı bir tutum sergilemektedirler (Lynch vd. 2003; Aktaran: Serinkan ve Barutçu 2006: 322).

Gorski ve Young, Beck'in bireyleri sosyal ilişki odaklı ve başarı odaklı olmak üzere iki gruba ayırdığını, sosyal odaklı kişileri sosyotropik kişilik, başarı odaklı kişileri ise otonomik kişilik olarak tanımladığını ifade etmektedir (Serinkan ve Barutçu 2006: 322).

Beck, sosyotropik kişilik özelliklerine sahip bireylerin, başkalarıyla olan ilişkilerinde bir problem yaşadıklarında veya reddedildiklerine depresyona girdiklerini belirtmektedir. Buna karşın otonomik özelliklere sahip bireylerin ise başkalarına daha az bağımlı olduklarından depresyona girme eğilimlerinin daha düşük olduğunu belirtmektedir (Serinkan ve Barutçu 2006: 322).

Depresyon eğilimli hastaların geçmiş yaşamlarındaki olumsuz kendilik şemalarının, çekingen ve bağımlı kişilik özelliklerinin altında gizlendiği ve ilişkilerinde hoşnutsuzluğa veya kabiliyetsizliğe ittiği bilinmektedir. (Leahy 2007: 111). Kabakçı (2001: 279)'nın gerçekleştirdiği araştırmada ise cinsiyetin temel etkisi bulunamamıştır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

İstanbul ilinde yaşayan çalışan ve çalışmayan kadınların çeşitli demografik özelliklerine göre sosyotropik/otonomik kişilik özellikleri ilişkisel tarama yöntemiyle tespit edilmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, İstanbul'un Fatih ve Eyüp ilçelerinde yaşayan ve 18 ile 55 yaş aralığında değişen çalışan ve çalışmayan kadınlardan oluşmaktadır. Evren içerisinde rastgele seçilen 73 kadın ise araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Anketi: Düzenlenen ankette araştırmaya katılan kadınların demografik bilgilerinin tespiti amacıyla yaş, eğitim, medeni durum, çocuk sayısı, çalışıp çalışmadığı ve ekonomik durumunu kapsayan altı kapalı uçlu soru sorulmuştur.

Sosyotropi-Otonomi Ölçeği: Beck ve diğ. (1983) tarafından geliştirilen ve özgün adı Sociotropy-Autonomy Scale (SAS) olan ölçek, Şahin ve Savaşır (1997) tarafından dilimize uyarlanmıştır. 60 maddeden oluşan ve iki farklı kişilik özelliğini ölçmeye yönelik geliştirilen ölçekte, 30 madde sosyotropi ölçeğine, 30 madde de otonomi alt ölçeğine aittir. 4'lü Likert tipinde geliştirilen ölçekte her bir alt ölçekten elde edilebilecek en yüksek puan 120'dir. Ölçeğin faktör analizi sonuçlarına göre, her iki boyut için üçer faktör bulunmuştur. Sosyotropi alt ölçeğindeki faktörler; onaylanma kaygısı (10 soru), ayrılık kaygısı (13 soru), başkalarını memnun etme (7 soru) şeklindedir. Otonomi alt ölçeğindeki faktörler ise; kişisel başarı (12 soru), özgürlük (12 soru) ve yalnızlıktan hoşlanma (6 soru) şeklindedir. Ölçeğin hasta grubu verileri üzerinden elde edilmiş Cronbach-Alfa katsayıları Sosyotropi için .70 ve Otonomi için .81 olarak hesaplanmıştır. Öğrenci grubundan elde edilen verilerin katsayıları ise sırasıyla .83 ve .81 olarak hesaplanmıştır (Savaşır ve Şahin 1997). Bu çalışmada ise yapılan hesaplamalarda Cronbach Alfa katsayıları sırasıyla .85 ve .75 olarak hesaplanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada ölçeğin alt testleri ve faktörlerinden elde edilen puanlar ortalama (O) ve standart sapma (SS) değerleri ile sunulmuştur. Elde edilen puanların kadınların demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği ikili kategorili değişkenlerde (çalışma durumu) z testi ile; ikiden fazla kategoriye sahip değişkenlerde ise tek yönlü ANOVA analizi ile belirtilmiştir. ANOVA analizi sonrasında anlamlı farklılık bulunması durumunda farklılığın hangi kategorilerde ortaya çıktığını belirtmek amacıyla post hoc testlerden Turkey HSD testi kullanılmıştır. Tüm analizler SPSS 13.0 istatistik programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

3. Bulgular

Tablo 1. Demografik Bilgiler

		Frekans	Yüzde
Yaş	18-25 arası	14	19.2
	26-33 arası	20	27.4
	34-41 arası	26	35.6
	42 ve üstü	13	17.8
Medeni Durum	Evli	37	50.7
	Bekar	30	41.1
	Dul/Boşanmış	6	8.2
Çocuk Sayısı	Yok	32	43.8
	1 tane	18	24.7
	2 tane	15	20.5
	3 tane ve üzeri	8	11.0
Eğitim Düzeyi	İlköğretim	22	30.1
	Lise	28	38.4
	Üniversite	23	31.5
Çalışma Durumu	Çalışıyor	43	58.9
	Çalışmıyor	30	41.1
Ailesinin Ekonomik Düzeyi	Ortanın altı	5	6.8
	Orta	49	67.1
	Orta üstü	19	26.1

Araştırmaya katılan kadınların otonomi puan ortalamalarının 78.9 ± 13.5 olduğu görülmüştür. Otonomi alt ölçeğinin boyutlarının puan ortalamalarının ise kişisel başarıda 34.3 ± 6.4 , özgürlükte 31.2 ± 6.5 , yalnızlıktan hoşlanmada 13.4 ± 4.3 olduğu görülmektedir (Tablo 2). Kadınların sosyotropi puan ortalamalarının 74.0 ± 16.3 olduğu görülmektedir. Sosyotropi alt ölçeğinin boyutlarının puan ortalamalarının ise onaylanmama kaygısında 20.0 ± 6.5 , ayrılık kaygısında 36.9 ± 8.2 , başkalarını memnun etmede 17.1 ± 4.3 olduğu görülmektedir (Tablo 2). Bu puan ortalamalarına göre kadınların sosyotropik kişilik özelliklerine ortaya yakın seviyede, otonomik kişilik özelliklerine ise ortalamanın üzerinde iyiye yakın seviyede sahip oldukları düşünülmektedir.

Tablo 2. Sosyotropi-Otonomi Ölçeği Sonuçları

	O	SS
Sosyotropi	74,0	16,3
Onaylanmama Kaygısı	20,0	6,5
Ayrılık Kaygısı	36,9	8,2
Başkalarını Memnun Etme	17,1	4,3
Otonomi	78,9	13,5
Kişisel Başarı	34,3	6,4

Özgürlük	31,2	6,5
Yalnızlıktan Hoşlanma	13,4	4,3

Kadınların sosyotropi-otonomi ölçeğinin alt testlerinden ve faktörlerinden aldıkları puanların çalışma durumlarına göre farklılık gösterip göstermediği z testi ile incelendiğinde çalışan ve çalışmayan kadınlar arasında sosyotropi ve otonomi kişilik özelliklerine sahip olma düzeyi açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmaktadır. Yapılan araştırmada cevabı aranacak sorulardan biri kadınların çalışıyor olup olmamalarının kişilik özelliklerine etkisi ne olduğudur. Elde edilen bulgulardan anlaşılacağı gibi sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerine sahip olma bakımından anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Sosyotropi-Otonomi Ölçeğinden Alınan Puanların Kadınların Çalışma Durumlarına Göre Farklılıkları

	<i>Çalışan Kadın</i>		<i>Çalışmayan Kadın</i>		<i>Z Testi</i>	
	<i>O</i>	<i>SS</i>	<i>O</i>	<i>SS</i>	<i>z</i>	<i>p</i>
Sosyotropi	73,5	17,7	74,8	14,3	-0,32	0,75
Onaylanmama Kaygısı	19,7	7,1	20,3	5,7	-0,36	0,72
Ayrılık Kaygısı	36,6	8,7	37,4	7,5	-0,43	0,67
Başkalarını Memnun Etme	17,2	4,4	17,0	4,2	0,15	0,88
Otonomi	78,7	12,2	79,2	15,4	-0,16	0,87
Kişisel Başarı	34,6	5,9	34,0	7,1	0,38	0,70
Özgürlük	31,1	5,9	31,3	7,3	-0,10	0,92
Yalnızlıktan Hoşlanma	13,0	4,8	14,0	3,7	-0,91	0,37

Kadınların sosyotropi-otonomi ölçeğinden aldıkları puanların demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği tek yönlü ANOVA testi ile analiz edilmiştir. Bu analiz kadınların sosyotropi-otonomi ölçeğinin alt testlerinden biri olan sosyotropi alt testinden aldıkları puanlar için gerçekleştirildiğinde kadınların bu testten aldıkları puanların sadece yaşlarına ve ailelerinin ekonomik seviyelerine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir.

Buna göre 42 yaş ve üzeri yaş grubunda yer alan kadınların daha genç olanlara göre; ailesinin ekonomik gücü orta ve ortanın üstünde olan kadınların ailesinin ekonomik gücü ortanın altında olanlara göre bu alt testten daha fazla puan aldıkları ortaya çıkmaktadır (Tablo 4).

Tablo 4. Sosyotropi Alt Testinden Alınan Puanların Farklılıkları

		<i>O</i>	<i>SS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
		Yaş	18-25 arası	79,4	17,0
	26-33 arası	71,8	18,6		
	34-41 arası	68,1	14,7		
	42 ve üstü	83,6	8,0		
Medeni Durum	Evli	74,6	15,1	0,12	0,89
	Bekar	73,8	17,8		

		O	SS	F	p
	Dul/Boşanmış	71,2	18,1		
Çocuk Sayısı	Yok	74,2	18,1	0,85	0,47
	1 tane	69,4	17,7		
	2 tane	76,3	11,1		
	3 tane ve üzeri	79,4	13,4		
Eğitim Düzeyi	İlköğretim	80,4	10,2	2,64	0,08
	Lise	70,3	19,7		
	Üniversite	72,4	15,2		
Ailesinin Ekonomik Düzeyi	Ortanın altı	60,4	18,2	3,70	0,03*
	Orta	77,2	17,2		
	Orta üstü	69,4	10,0		

*p<0,05

Bu araştırmada cevabı aranacak sorunlardan birincisi kadınların içinde buldukları yaş ile kişilik özellikleri arasında bir ilişkinin olup olmadığıdır. Buradan da anlaşılacağı üzere sosyotropik özelliklere sahip olma bakımından kadınların buldukları yaş ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde, altıncı soru ekonomik durumlarını algılayış biçimlerinin kişilik özelliklerine etkisi nedir sorusuydu, elde edilen bulgulardan ekonomik durumu orta ve ortanın üzeri seviyede olan kadınların sosyotropik kişilik özelliklerine daha fazla sahip oldukları görülmüştür.

Kadınların sosyotropi-otonomi ölçeğinin alt testlerinden bir diğeri olan otonomi alt testinden aldıkları puanların demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde kadınların bu testten aldıkları puanların sadece çocuk sayısı ve eğitim seviyelerine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir (Tablo 5). Buna göre üç ve daha fazla sayıda çocuk sahibi olan kadınların daha az sayıda çocuk sahibi olanlara ve çocuk sahibi olmayanlara göre; ilköğretim mezunu kadınların lise ve üniversite mezunu olan kadınlara göre bu alt testten daha fazla puan almış olduğu ortaya çıkmaktadır. Araştırmada cevabı aranan sorulardan bir tanesi de çocuk sahibi olup olmamanın kadınların kişilik özellikleri ile ilişkisi nedir yönündeydi. Analiz sonuçlarına göre 3 ve daha fazla çocuğa sahip olanlar, 3'ten az çocuğu olanlara ya da hiç çocuğu olmayanlara göre daha fazla otonomik kişilik özelliklerine sahiptir. Cevabı aranan bir diğeri soru kadınların eğitim düzeylerinin kişilik özelliklerine etkisinin ne olduğuydu, yine analiz bulgularından ilköğretim mezunu kadınların lise ve üniversite mezunlarına göre daha fazla otonomik kişilik özelliğine sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 5. Otonomi Alt Testinden Alınan Puanların Farklılıkları

		O	SS	F	p
Yaş	18-25 arası	80,6	12,2	1,52	0,22
	26-33 arası	75,5	14,2		
	34-41 arası	77,6	13,3		
	42 ve üstü	85,1	13,6		
Medeni Durum	Evli	78,2	15,3	0,56	0,57
	Bekar	78,8	10,2		
	Dul/Boşanmış	84,5	17,1		
Çocuk Sayısı	Yok	77,8	10,5	2,93	0,04*
	1 tane	73,8	14,9		
	2 tane	82,0	14,8		
	3 tane ve üzeri	89,1	14,2		
Eğitim Düzeyi	İlköğretim	86,2	13,9	5,07	0,01*
	Lise	76,2	12,6		
	Üniversite	75,3	12,0		
Ailesinin Ekonomik Düzeyi	Ortanın altı	76,2	16,5	2,62	0,08
	Orta	81,4	13,9		
	Orta üstü	73,4	10,1		

*p<0,05

Kadınların otonomi alt testinin kişisel başarı faktöründen aldıkları puanların demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde kadınların bu faktörden aldıkları puanların herhangi bir demografik özelliklerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği görülmektedir (Tablo 6).

Tablo 6. Otonomi Kişisel Başarı Faktöründen Alınan Puanların Farklılıkları

		O	SS	F	p
Yaş	18-25 arası	34,5	6,6	0,69	0,56
	26-33 arası	34,3	6,7		
	34-41 arası	33,3	5,9		
	42 ve üstü	36,4	6,6		
Medeni Durum	Evli	34,7	7,0	0,72	0,49
	Bekar	33,4	5,9		
	Dul/Boşanmış	36,5	4,3		
Çocuk Sayısı	Yok	33,0	5,9	2,60	0,06
	1 tane	33,3	7,4		
	2 tane	35,7	5,4		
	3 tane ve üzeri	39,3	4,9		
Eğitim Düzeyi	İlköğretim	36,6	7,2	2,06	0,13
	Lise	33,6	5,9		

		O	SS	F	p
	Üniversite	33,1	5,7		
Ailesinin Ekonomik Düzeyi	Ortanın altı	35,2	5,7	1,47	0,24
	Orta	35,1	6,2		
	Orta üstü	32,2	6,6		

Kadınların otonomi ölçeğinin özgürlük faktöründen aldıkları puanların demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde kadınların bu testten aldıkları puanların sadece eğitim düzeylerine ve ailelerinin ekonomik seviyelerine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir.

Buna göre ilköğretim mezunu olan kadınların lise ve üniversite mezunlarına göre; ailesinin ekonomik seviyesi ortanın üzerinde olanların orta ve ortanın altında kadınlara göre bu faktörde daha yüksek puana sahip olduğu ortaya çıkmaktadır (Tablo 7).

Tablo 7. Otonomi Özgürlük Faktöründen Alınan Puanların Farklılıkları

		O	SS	F	p
Yaş	18-25 arası	32,0	6,2	1,06	0,37
	26-33 arası	29,8	6,9		
	34-41 arası	30,6	6,3		
	42 ve üstü	33,6	6,6		
Medeni Durum	Evli	30,8	7,0	0,34	0,72
	Bekar	31,2	5,2		
	Dul/Boşanmış	33,2	9,7		
Çocuk Sayısı	Yok	30,9	5,4	1,44	0,24
	1 tane	29,1	6,7		
	2 tane	32,9	7,6		
	3 tane ve üzeri	33,8	7,6		
Eğitim Düzeyi	İlköğretim	34,5	6,1	4,42	0,02*
	Lise	29,6	6,3		
	Üniversite	30,0	6,2		
Ailesinin Ekonomik Düzeyi	Ortanın altı	27,8	7,3	3,83	0,03*
	Orta	32,6	6,5		
	Orta üstü	28,4	5,4		

*p<0,05

Kadınların otonomi ölçeğinin yalnızlıktan hoşlanma faktöründen aldıkları puanların demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde kadınların bu faktörden aldıkları puanların herhangi bir demografik özelliklerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği görülmektedir (Tablo 8).

Tablo 8. Otonomi Yalnızlıktan Hoşlanma Faktöründen Alınan Puanların Farklılıkları

		O	SS	F	P
Yaş	18-25 arası	14,1	4,2	2,37	0,08
	26-33 arası	11,4	3,6		
	34-41 arası	13,7	4,5		
	42 ve üstü	15,1	4,5		
Medeni Durum	Evli	12,6	4,9	1,32	0,27
	Bekar	14,1	3,6		
	Dul/Boşanmış	14,8	4,1		
Çocuk Sayısı	Yok	13,9	3,7	2,62	0,06
	1 tane	11,4	3,4		
	2 tane	13,4	5,7		
	3 tane ve üzeri	16,1	4,9		
Eğitim Düzeyi	İlköğretim	15,1	4,3	2,89	0,06
	Lise	13,1	4,7		
	Üniversite	12,2	3,6		
Ailesinin Ekonomik Düzeyi	Ortanın altı	13,2	5,2	0,33	0,72
	Orta	13,7	4,8		
	Orta üstü	12,7	2,8		

Kadınların sosyotropi ölçeğinin ayrılık kaygısı faktöründen aldıkları puanların demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde kadınların bu testten aldıkları puanların sadece yaşlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Buna göre 42 yaş ve üzeri yaş grubunda yer alan kadınların daha genç olanlara göre bu faktörden daha fazla puan aldıkları ortaya çıkmaktadır (Tablo 9).

Tablo 9. Sosyotropi Ayrılık Kaygısı Faktöründen Alınan Puanların Farklılıkları

		O	SS	F	p
Yaş	18-25 arası	39,6	7,6	3,82	0,01*
	26-33 arası	36,3	9,5		
	34-41 arası	33,6	7,6		
	42 ve üstü	41,7	4,8		
Medeni Durum	Evli	37,3	8,1	0,12	0,89
	Bekar	36,7	8,3		
	Dul/Boşanmış	35,7	10,0		
Çocuk Sayısı	Yok	37,0	8,4	2,02	0,12
	1 tane	33,4	9,4		
	2 tane	39,1	6,5		
	3 tane ve üzeri	40,5	5,6		
Eğitim Düzeyi	İlköğretim	40,2	5,5	2,69	0,07
	Lise	35,2	9,8		

		O	SS	F	p
	Üniversite	35,9	7,7		
Ailesinin Ekonomik Düzeyi	Ortanın altı	32,8	7,5	1,59	0,21
	Orta	38,1	8,9		
	Orta üstü	35,1	5,9		

*p<0,05

Kadınların sosyotropi ölçeğinin başkalarını memnun etme faktöründen aldıkları puanların demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde kadınların bu testten aldıkları puanların sadece yaşlarına, eğitim düzeylerine ve ailelerinin ekonomik seviyelerine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Buna göre 42 yaş ve üzeri yaş grubunda yer alan kadınların daha genç olanlara göre; ilköğretim mezunu olan kadınların lise ve üniversite mezunlarına göre; ailesinin ekonomik seviyesi orta ve ortanın üzerinde olanların ortanın altında olan kadınlara göre bu faktörde daha yüksek puana sahip olduğu ortaya çıkmaktadır (Tablo 10).

Tablo 10. Sosyotropi Başkalarını Memnun Etme Faktöründen Alınan Puanların Farklılıkları

		O	SS	F	p
Yaş	18-25 arası	17,6	4,6	2,89	0,04*
	26-33 arası	16,4	4,9		
	34-41 arası	16,0	3,3		
	42 ve üstü	19,9	3,7		
Medeni Durum	Evli	17,6	3,5	0,47	0,63
	Bekar	16,7	5,0		
	Dul/Boşanmış	16,3	4,9		
Çocuk Sayısı	Yok	16,6	4,9	0,65	0,58
	1 tane	17,2	3,6		
	2 tane	17,1	3,6		
	3 tane ve üzeri	19,0	3,9		
Eğitim Düzeyi	İlköğretim	19,1	3,7	3,61	0,03*
	Lise	16,2	4,1		
	Üniversite	16,3	4,4		
Ailesinin Ekonomik Düzeyi	Ortanın altı	13,8	6,1	3,85	0,03*
	Orta	18,0	3,9		
	Orta üstü	15,7	4,1		

*p<0,05

Kadınların sosyotropi ölçeğinin onaylanmama kaygısı faktöründen aldıkları puanların demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde kadınların bu testten aldıkları puanların sadece ailelerinin ekonomik seviyelerine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Buna göre ailesinin ekonomik seviyesi orta ve ortanın üzerinde olanların ortanın altında olanlara göre bu faktörde daha yüksek puana sahip olduğu ortaya çıkmaktadır (Tablo 11).

Tablo 11: Sosyotropi Onaylanmama Kaygısı Faktöründen Alınan Puanların Farklılıkları

		<i>O</i>	<i>SS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Yaş	18-25 arası	22,1	7,1	1,57	0,21
	26-33 arası	19,1	7,2		
	34-41 arası	18,5	6,2		
	42 ve üstü	22,0	4,4		
Medeni Durum	Evli	19,7	5,9	0,14	0,87
	Bekar	20,4	7,5		
	Dul/Boşanmış	19,2	5,1		
Çocuk Sayısı	Yok	20,6	7,7	0,28	0,84
	1 tane	18,8	6,3		
	2 tane	20,0	4,3		
	3 tane ve üzeri	19,9	5,7		
Eğitim Düzeyi	İlköğretim	21,1	4,8	0,72	0,49
	Lise	18,9	8,0		
	Üniversite	20,2	5,9		
Ailesinin Ekonomik Düzeyi	Ortanın altı	13,8	7,4	3,75	0,03*
	Orta	21,1	6,6		
	Orta üstü	18,6	4,7		

*p<0,05

Yapılan araştırmada cevabı aranacak sorulardan biri de kadınların medeni durumlarına göre kişilik özelliklerinde bir fark var mıdır sorusuydu ancak yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular bu yönde bir farklılığı işaret etmemektedir. Kadınların sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerine sahip olması bakımından evli, bekar ya da dul/boşanmış olmaları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

4. Sonuç

Bu araştırmada, çalışan ve çalışmayan kadınların çeşitli sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri incelenmiştir. İstanbul'da Fatih ve Eyüp ilçelerinde yaşayan çalışan ve çalışmayan kadınlardan seçilen bir örneklem üzerinde çalışma gerçekleştirilmiş ve sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu ve ekonomik durum gibi çeşitli demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği analiz edilmiştir.

Literatürde bu çalışmayla tamamen örtüşen bir çalışmaya rastlanmamakla birlikte bazı yönlerden farklılık gösterdiği düşünülen kadınların sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerinin incelendiği araştırmalar bulunmaktadır. Serinkan ve Barutçu (2006) tarafından gerçekleştirilen araştırmada üniversite öğrencilerinde sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri ve kariyer planlamasına etkileri araştırılmıştır. Kabakçı (2001) ise yine üniversite öğrencilerinde sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri,

yaşam olayları ve depresif belirtilerin incelendiği bir araştırma gerçekleştirmiştir. Sözü edilen araştırmalar üniversite öğrencilerine yönelik olarak yapılan ve cinsiyet farklılıklarına göre söz konusu değişkenlerin kişilik özellikleriyle ilişkisinin incelendiği araştırmalardır.

Kaya vd. (2006) tarafından hemşire öğrencilerin sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri ve ilişki faktörlerinin incelendiği araştırmasında bu çalışmadaki bulgulara benzer sonuçlar elde etmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %99.2'sini kız öğrencilerin oluşturduğu çalışmada öğrencilerin puan ortalamaları; sosyotropide 68.50 ± 15.60 , onaylanma kaygısında 20.13 ± 6.83 , ayrılık kaygısında 33.09 ± 7.83 , başkalarını memnun etmede 15.29 ± 3.88 şeklindedir. Otonomide ise 77.25 ± 14.45 , kişisel başarıda 32.84 ± 6.75 , özgürlükte 30.31 ± 6.11 , yalnızlıktan hoşlanmada 14.09 ± 4.75 olarak bulunmuştur. Bu puan ortalamaları, öğrencilerin orta ve orta üzerinde sosyotropi-otonomi kişilik özelliklerine sahip olduklarını göstermektedir.

Aynı araştırmada hemşire öğrencilerin çalışıyor olma veya çalışmama durumlarına göre sosyotropi-otonomi puan ortalamalarında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farkın bulunmadığı görülmüştür. Sosyotropi puanının çalışanlarda 65.92 ± 16.54 , çalışmayanlarda ise 65.78 ± 15.49 olduğu görülmüştür. Otonomi puanının ise çalışanlarda 74.81 ± 15.28 , çalışmayanlarda ise 77.51 ± 14.35 olarak bulunmuştur (Kaya vd. 2006). Bu yönden elde edilen sonuçların benzer olduğu söylenebilir.

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre daha geniş bir örneklem grubuyla çalışılması önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra çalışma hayatına katılmanın ve üretken olmanın sadece ekonomik zorunluluk halinde söz konusu olabileceğine dair düşüncenin değiştirilmesi yönünde farkındalık sağlayacak çeşitli çalışmaların yapılması gerekmektedir. Kendine olan güveni tam, özgür, sorumluluk bilinci yüksek, girişimci kadınların sayısının artması için çalışma olgunluğuna ve yeterliliğine sahip olan kadınların iş yaşamına katılımını teşvik edecek meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması ve bu konuyla ilgili yapılan çalışmaların yoğunlaştırılması ile desteklemek de faydalı olacaktır.

Kaynakça

- Beck, A. T. (2005). *Bilişsel Terapi ve Duygusal Bozukluklar*. Çev. A. Türkcan İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Çervatoğlu, P. G. (1991). *Anksiyete Bozukluğu Olan ve Normal İki Kadın Grubunda Çalışma Faktörünün Evlilik İlişkisi ve Otonomi Tutumuna Etkileri*. Yayımlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı.
- Gençtan, E. (2004). *İnsan Olmak*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gönüllü, M. & İçli, G. (2001). Çalışma Yaşamında Kadınlar: Aile ve İlişkileri, *Cumhuriyet Üniversitesi Dergisi*, 25(1), 81-100.
- Güleç, C. (2006). *Psikiyatrinin ABC'si Ruhsal Bozukluklar, Tanısı ve Tedavisi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Kabakçı, E. (2001). Üniversite Öğrencilerinde Sosyotropik-Otonomik Kişilik Özellikleri, Yaşam Olayları ve Depresif Belirtiler, *Türk Psikiyatri Dergisi* 12(4), 273-282.
- Kaya, N., Aştı, T., Acaroğlu, R., Kaya, H., Şendir, M. (2006). Hemşire Öğrencilerin Sosyotropik-Otonomik Kişilik Özellikleri ve İlişkili Faktörlerin İncelenmesi, *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 10(3), 1-11.
- Kırkpınar, L. (2001). *Türkiye'de Toplumsal Değişme ve Kadın*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Eserleri.
- Kocacık, F. (2003). *Toplumbilim Ders Notları*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Kocacık, F. (2004). *Türkiye'de Çalışma Hayatından Kesitler: İşsizlik, Sendikal Örgütlenme, Kadın Emeği, İşportacılık*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Kocacık, F. & Gökkaya, V. B. (2005). Türkiye'de Çalışan Kadınlar ve Sorunları. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, (6), 195-219.
- Kulaksızoğlu, A. (2002). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Leahly, R. L. (2007). *Bilişsel Terapi ve Uygulamaları*. Çev. Hasan Hacak vd. İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Savaşır, I. & Şahin, N. H. (1997). Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan, *Türk Psikologlar Derneği*, 9 (31), 44-56.
- Serinkan, C. & Barutçu, E. (2006). Pamukkale Üniversitesi İİBF Öğrencilerinin Kariyer Planları ve Sosyotropi-Otonomi Kişilik Özelliklerine İlişkin Bir Araştırma, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(2), 317-339.
- Yörükoğlu, A. (1998). *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları 23. Basım.